

במקום

לאנשים שאוהבים קיבוץ

איך חולבים בשבת? רבנים ורפתנים בקיבוץ-הדתי מתחבטים בסוגיה ומחפשים מענה הלכתי הולם • עמ' 2

בעלי הנכסים הפרטיים הם גורם נוסף, מרכזי לא פחות מהמנהלים אך סמוי מהעין, שישי לו עניין בהפרטה • עמ' 4

ביגור נפתח בר ציוני ראשון עם כוונה טהורה לשמר את הרוח הארצישראלית, מה פתאום ומה בתפריט • עמ' 6

אלול תשס"ט • אוגוסט 2009 • גיליון 7

במבחן הביצוע

המועצה ששיקמה את הכבוד

מועצת התנועה, שהתכנסה להכריע בשאלת גובה פנסיות המינימום בה חייב כל קיבוץ מתחדש כלפי חבריו הוותיקים, אמרה את דברה והחזירה אותו לגובה 40% מהשכר הממוצע במשק. עתה המבחן התנועתי האמיתי, והיחיד, הוא בביצוע, כי לפנסיונרים כבר אין את כל הזמן שבעולם

שווינוניים, בשים לב ליכולת הקיבוץ, אך תוך מתן עדיפות לצרכים אלה".
זו גם עמדתם של רשם האגודות ושל היועץ המשפטי לממשלה. זו עמדתם של צוות הפנסיה ושל מזכירות התנועה, ושל המועצה, כמובן, אשר החליטה על התקנה בטרם נהייתה לחוק מדינה.

שאלת נטל ההוכחה

הבה נזכור: מועצה זו עצמה החליטה בישיבתה האחרונה להטיל על צוות הפנסיה, על פי הצעתו, להגיש תקנון משלים לפנסיה הוגנת. משמעות ההחלטה: קיבוץ שיכולתו מאפשרת זאת, ישלם פנסיה הוגנת, מעבר לפנסיות המינימום. מכיוון שמוסכם כי "היכולת" היא הקובעת, הרי המרחק בין העמדות הוא "מרחק" מלאכותי -

עמדת 35%. המינימום הוא 35% מהשכר הממוצע, וקיבוץ ש"יכול" ישלם יותר, כפי יכולתו.

עמדת 40%. המינימום ייקבע על 40%, וקיבוץ ש"לא יכול" ישלם פחות, כפי יכולתו.

בשני המקרים "יכולת הקיבוץ" עומדת במרכז. כל המחלוקת מצטמצמת לשאלת נטל ההוכחה: האם יונה הנטל על שכמו של הפנסיונר ("הקיבוץ יכול"), או על שכמו של הקיבוץ ("אינני יכול").

אז על מי נטל הראייה?

1. לפנסיונר. נגישות לנתונים - אפס; שקיפות - אפס; מומחיות חשבונאית ומשפטית - נג, אפשר לנחש; אנרגיות - הוא כבר בן 75. נגישות מעשית לרשם האגודות (והתייחסות עניינית מהרשם) - נמוכה, ואולי פחות מכך.

(המשך בעמ' 7)

צילום מרב גלבו

ציים נדרשו ע"י הרשם לעמוד בפנסיות המינימום ללא הפחתה. מה למדנו?

א. שהדרך למניעת "התמוטטות הקיבוץ" סלולה.

ב. שלא בכדי ניתנה הסמכות לקבוע את יכולת הקיבוץ לשלם פנסיות מינימום בידי רשם האגודות, ולא בידי הנהלת הקיבוץ.

יש בשורה: הקיבוצים ההם אינם מראים סימני התמוטטות.

2. נטל הראייה. "יכולת הקיבוץ" היא מונח מפתח בתקנה: התקנה מגדירה מנת פנסיה מינימאלית. אולם, ברור שאין כוונתה להפוך את המינימום למטרה ולמשאת נפש. התקנה קובעת, שהקיבוץ חייב לשלם על פי יכולתו. כלשון התקנה:

"באופן הוגן, לפי קריטריונים שותפים לאותה יצירה קיבוצית בפני המועצה הובאה הצעת הקיבוצים נבע ומשמר העמק לקבוע פנסיות מינימום בגובה 40% מהשכר הממוצע במשק. הצעה זו איננה מבקשת הרבה: היא בקושי מחזירה את הפנסיה לרמתה הקודמת. זה הכל. הפולמוס בנקודה זו סער וגעש. שתי ישיבות קודמות של המועצה לא הצליחו לפצח את הדילמה

שותפים לאותה יצירה קיבוצית

בפני המועצה הובאה הצעת הקיבוצים נבע ומשמר העמק לקבוע פנסיות מינימום בגובה 40% מהשכר הממוצע במשק.

הצעה זו איננה מבקשת הרבה: היא בקושי מחזירה את הפנסיה לרמתה הקודמת. זה הכל. הפולמוס בנקודה זו סער וגעש. שתי ישיבות קודמות של המועצה לא הצליחו לפצח את הדילמה

על פי בקשות של הנהלותיהם, שטענו ל"היעדר יכולת". הרשם דיווח, כי ב-11 מתוך תריסר הקיבוצים שנבדקו נמצא כי היכולת קיימת, ולפיכך, אותם קיבוץ

פולמוס מלאכותי ומיותר

בפני המועצה הובאה הצעת הקיבוצים גבע ומשמר העמק לקבוע את פנסיות המינימום בגובה 40% מהשכר הממוצע במשק. הצעה זו איננה מבקשת הרבה: היא בקושי מחזירה את הפנסיה לרמתה הקודמת. זה הכל.

הפולמוס בנקודה זו סער וגעש. שתי ישיבות קודמות של המועצה לא הצליחו לפצח את הדילמה. מספר מנהלי קהילה טענו בתוקף, ש-40% יגרמו ל"התמוטטות" של קיבוצים. יש דברים שעליהם אין ויכוח: כולנו, אבל כולנו, נגרד התמוטטות של קיבוצים. ולחשוב שהפנסיונרים, מקימי הקיבוץ ובניו, דווקא הם עומדים עליו עתה למוטטות... קצת חבל, אבל הפולמוס החטיא את הנקודה והוא מלאכותי ומיותר. הוא משקף אי-הבנה (או שיבוש ההבנה) של הסוגיה. לשום קיבוץ לא צפויה התמוטטות! בטח לא בגלל פנסיות המינימום.

"פתח מילוט" רחב

שתי סוגיות טעונות הבהרה. יש להן בסיס משפטי, שאולי אינו מוכר לכל החברים וגם, אולי, לצירי המועצה.

1. גמישות של המינימום. תקנת הערבית בות אינה מתיימרת "לנצח" את המציאות הכלכלית. לקיבוץ, שאכן לא יוכל לעמוד בתשלומי פנסיות המינימום, משאירה התקנה "פתח-מילוט" רחב (סעיף 7 לתקנה). כל שעל הקיבוץ לעשות הוא לפנות לרשם האגודות, למען יאשר לו הפחתת המינימום. זה הליך פשוט ומהיר. רשם האגודות העיד במועצה, שמשרד ערך בדיקות כאלו ב-12 קיבוצים,

בועז אפלל, יפתח

לפני שבוע התכנסה מועצת התנועה להכריע בשאלה קשה: מה ההפרש בין 35% ל-40%. ניסו לספר לצירי המועצה שההפרש הוא 5%. מנהלי קהילה אחדים גם טרחו להזהיר, שההפרש הוא בכלל בין קיומו של הקיבוץ ושגשוגו לבין "התמוטטות", לא פחות. אלו מעשיות סבתא. הסיפור שונה לגמרי.

תקנת הערבית, ההרדית, הקיימת היום בספר החוקים הישראלי, קובעת את פנסיות המינימום שחייב בה כל קיבוץ מתחדש כלפי חבריו הוותיקים. התקנה נוסחה ע"י התנועה ואושרה במועצה ב-2004, כפי שנקבע ע"י "ועדת הסיווג" הממשלתית. התקנה היא בת חוקית ותוצר מובהק וב"לעדי של התנועה הקיבוצית.

בת חוקית? למעט התיקון האחרון שהוכנס בתקנה ב-2009 בדבר 35%. הוא לא בן חוקי לתנועה. סמוך לאחר כניסת התקנה לתוקף בראשית 2006 החל מסע שתדלנות לשינוייה. השינוי הטרי הזה מבטל את החלטת המועצה והוא נעשה מאחורי גבה. מקור היוזמה מוסתר בערפל כבד. גם הרציונל של ההפחתה השרירית תית מפנסיות המינימום נותר ללא הסבר מניח את הדעת.

ה"תיקון" מבשר שני "הישגים" - "הישג" לתנועה ו"הישג" לפנסיונר: 1. בסיס החישוב של פנסיות המינימום נותק כליל מההתרחשות בקיבוצים. 2. פנסיות המינימום פחתה בכ-10% (250 ש"ח). ה"תיקון" יצר תת-מינימום חדש.

סקר עלינו

מה חושבים החברים בקיבוצים השיתופיים?

האם הקיבוץ הדיפרנציאלי הוא הוגן וצודק? סקר עמדות חברים בקיבוצים השיתופיים, שנערך ע"י המכון לחקר הקיבוץ בסוף שנת 2007, מלמד כי 60% מהנשאלים חושבים שהחיים בקיבוץ הדיפרנציאלי הם פחות הוגנים ופחות צודקים, כ-15% הם ברעה הפוכה ועוד כ-25% בעמדת ביניים

החברים ולהורשה לבנים, מוצעות בקיבוצים שתי הצעות: הראשונה, הנהוגה בדרך כלל בקיבוצים דיפרנציאליים - שיוך דירות ושיוך מניות בנכסי הקיבוץ. השנייה מוצעת בקיבוצים שיתופיים - הקמת קרן לחסכון אישי. המשיבים התבקשו לבחור באפשרות המועדפת עליהם. רוב של 78% בחר בקרן לחיסכון אישי.

האם הקיבוץ הדיפרנציאלי הוא הוגן וצודק?

ולבסוף - כשהחברים משווים בין שני סוגי הקיבוצים, 60% חושבים, שהחיים בקיבוץ הדיפרנציאלי הם פחות הוגנים ופחות צודקים, כ-15% הם ברעה הפוכה ועוד כ-25% תופסים עמדת ביניים.

רותיים. הם מחשיבים גם את צרכי הכלל וגם נוטים לתת יתרון לערכים על פני יעילות, והם מעוניינים שהקיבוץ יאפשר חיים שלווים וללא דאגות.

הסיכוי להגשמת שאיפות בקיבוץ השיתופי והדיפרנציאלי.

רוב המשיבים חושבים, כי הקיבוץ השיתופי והדיפרנציאלי מציעים סוגים שונים של אפשרויות בפני חבריהם. כ-80% סבורים, שבקיבוץ השיתופי יש סיכוי לסיפוק צרכים ייחודיים ולמימוש שאיפות אישיות. 60% סבורים, כי בקיבוץ הדיפרנציאלי יש סיכוי להגיע להצלחה כלכלית אישית.

שיוך דירות ומניות או קרן חסכון אישית?

כדי ליצור מקור כספי נוסף לשימוש

האם חברי הקיבוצים השיתופיים תומכים בערכי היסוד של הקיבוץ השיתופי?

מתברר, ש-80%-90% מהמשיבים תומכים בערכות הדדית מלאה בין החברים, בדמוקרטיה המאפשרת לחברים השתתפות בהחלטות ובשוויון תוך חשבונות בצרכים מיוחדים.

הפרטה ותפיסת הרווחה.

רוב החברים (80%-90%) גורסים, כי הפרטה בתחומי החינוך והבריאות - הן בקיבוץ והן במדינה - אינה רצויה והמדינה צריכה לקבל אחריות על הקבוצות החלשות בתוכה.

איך רואים החברים את עצמם?

רוב המשיבים רואים את עצמם, כמי שנוטים להשתלב בקהילה וכפחות תח

אוהבים את דרך החיים בקיבוץ השיתופי, אבל כ-15% הרגשתם שונה. נמאס להם מדרך החיים השיתופית והם אינם אוהבים אותה. שאר החברים מתלבטים ביחס להרגשתם.

האם הקיבוץ השיתופי הוא רצוין כלכלי? האם הוא בכלל אפשרי? האם הוא?

כ-80% מהמשיבים סבורים, שהקיבוץ השיתופי הוא גם רצוין וגם אפשרי. כמחציתם חושבים, שלדרך החיים הקיבוץ ציית יש יתרון יחסי כדי להגיע להישגים כלכליים, שליש חושבים, שאמנם שאין בדרך זו יתרון, אבל גם אין בה מגבלה. עוד קרוב ל-20% חושבים, שהדרך הקיבוץ השיתופית מהווה מגבלה ביכולת הקיבוץ להגיע להישגים כלכליים.

דני זמיר / משמר העמק

סקר עמדות חברים בקיבוצים השיתופיים נערך ע"י המכון לחקר הקיבוץ בסוף שנת 2007. בסקר השתתפו מעל 650 חברים מ-29 קיבוצים. בצוות המחקר השתתפו ראש המ"כ שלמה גץ, חנה גולדמברג ודני זמיר. להלן כמה מהממצאים העיקריים.

מה חושבים החברים על שכר דיפרנציאלי?

70% מהמשיבים שוללים תשלום שכר דיפרנציאלי, 10% מהססים ו-20% תומכים בשכר דיפרנציאלי.

כמה מהם אוהבים את הקיבוץ השיתופי? לכמה הוא נמאס?

75%-70% מהמשיבים מרגישים שהם

המיעוט והלקח

"אתה מקובע בעמדותיך, אבל חכם", זרקה ידידה לאבישי, והסתירה בין קיבעון לחוכמה שלחה אותו לספרה המפורסם של ברברה טוכמן "מצעד האיולות". וכך מגדירה הסופרת את מושג האיולות: "צעד של הרס עצמי שנעשה, למרות שהייתה אפשרות ללכת בדרך אחרת"

והופכת להיות חברה המבוססת על התפיסה הקפיי-טליסטית, הקובעת שרמת חייו של החבר נגזרת רק על פי גובה הכנסתו, הנמדד על פי תמחור הייצוגי; שחברה - שראתה והחשיבה את תרומתו של החבר לקיומה ולשגשוגה בתחומים רבים ומגוונים - והופכת לחברה המודדת את חבריה רק על פי גובה הכנסתם מעבודתם או ממילוי תפקידיהם; שחברה - המזלזלת בזכויות ובתרומת החברים בעבר, שפירותיהן מניבים עד היום - חברה כזאת נמצאת בסיכון גבוה לשיבוש יחסים קשה בין חבריה.

ה"עיוורון ההגותי" וגורל חברי הקיבוץ

קנאה, ולעיתים שנאה, כתוצאה מתחושה עמוקה של אי צדק וניצול כוחני של עמדות ותפקידים, הן תופעות טבעיות ואנושיות. המציאות החדשה, הנזרצת בקיבוצים המתחדשים, יש בה פוטנציאל גדול לחוק ולהעמיק את התכונות האנושיות הללו. הרעבים החדשים לא ישלימו בקלות ולאורך שנים עם תופעת מציאותם של השבועים מדרושני הרכוש, החיים לצידם באותה מסגרת חברתית, קיבוצית. מה חשוב לאדם יותר מאשר תחושת היותו חלק מהתנהגות לוח צודקת, המחזקת את תחושת השייכות הבנויה על אמון הדדי ברמה גבוהה? ההתנהלות החדשה - בה חיים עשירים לצד עניים, חוקים כלכלית לצד חלשים התלויים ברצונם הטוב - מסכנת ופורמת את יכולתם של החברים לחוש תחושת שייכות לקיבוץ ולחברים החיים בו, פרי יצירתם המשותפת. מדוע טחו עיניהם של הוגי הרעיון "החדשני" מלראות את מה שכל חבר קיבוץ חושב מסוגל לראות? האם גורל רוב חברי הקיבוצים נקבע גם הפעם על פי "עיוורון הגותי", המוליך להיווצרותו של "מצעד האיולות"?

להבין את הדינאמיקות הפועלות על החבר איור: יעקב גוטמן

בוץ המתחדש בראשית דרכו לא התייחסו לאפשרות שהפערים ברמת חיים בין החברים, לאחר שיתבצע השינוי באורחות חיי הקיבוץ, יגדלו במהירות עצומה, בעוד היחסים ביניהם כתוצאה מפערים אלה יורדו במידה רבה. והרי, רוב חברי הקיבוצים הם אנשים גאים, שלקחו חלק בבניית חברה המושגת על ידי סיים של גובה העיניים בין כל חבריה, ללא הכרל תפקיד או תואר אקדמי.

סיכון גבוה לשיבוש יחסים

רק טבעי הוא - שחברה - שפעם הייתה מבוססת על תפיסת שוויון ערך האדם ושוויון ערך העבודה -

עוד, שלעיתים דעה שהייתה בעבר במיעוט הופכת לאחר תקופה לעמדה בה מחזיקים רוב מקבלי ההחלטות, ולהיפך. הקושי של כולנו נובע מהדידעה, שהצדק או המורטעה נבחנים רק אחרי שנים ארוכות, לאחר שהתקבלו ההחלטות ונבחרו האלטרנטיביות לביצוען, כאשר לא ניתן לשנות את תוכן ההחלטות שהתקבלו וגרמו להיווצרות המציאות בה אנחנו מתבוננים וחיים. מה גם, שאת "האילו" שלא הוחלט על ביצועו לא ניתן לברוק, ואת תוצאותיו לא ניתן לבחון.

הדינאמיקות הפועלות על החבר

הגיויני ולגיטימי לחשוב, שההחלטות שהתקבלו בקיבוצים רבים לעבור להתנהלות על פי המודל הדיפרנציאלי הן מוטעות וסופן היעלמותו של הקיבוץ כחברה מתפקדת. כיום זאת היא עמדת מיעוט, שלצערי הולך ומאבד את ביטחונו בצדקת עמדתו. שנים רבות אני מנסה להבין את הדינאמיקות הפועלות על החבר החי במסגרת החברה הקיבוצית. מנסה לקרוא את מפת הרגשות וזרמי המעמקים הפועלים על האדם חבר הקיבוץ, וככל שאני מעמיק בהיבטים, כך אני מתחזק בעמדת. להפתעתי, התברר לי לפני ימים אחדים, שרבים מאלה שתכננו ודחפו למימוש של רעיון הקי-

אבישי גרוסמן / עין שמו

"אתה לא רואה שאתם במיעוט. כל הקיבוצים כמעט כבר עברו להתנהלות בסגנון רשת ביטחון, ורק אתה ועוד כמה חברים מקובעים לא מבינים ומתעקשים. לדעתי, המשיכה הרוברת בלהט, "אתם צריכים לרכוש את המאמץ שלכם רק בהבטחת פנסיה הוגנת לפני סיונרים ולעזוב את כל היתר". ידירתי משכבר הימים שלחה לעברי מבט, שהיה בו תערובת של פליאה ותביעה. גלגלי הקלנועית, עליה נסעה, החלו לנוע כאשר היא ממשיכה להפטיר לעברי: "אתה מקובע בעמדותיך, אבל חכם".

"מצעד האיולות"

הסתירה הצועקת בין קיבעון לחוכמה שלחה אותי אל ספרה המפורסם של ברברה טוכמן: "מצעד האיולות". וכך מגדירה הסופרת את מושג האיולות: "צעד של הרס עצמי שנעשה, למרות שהייתה אפשרות ללכת בדרך אחרת".

בספר מובאות דוגמאות, בהן הרוב בחר ללכת בדרך שהוליקה את המדינה לכישלונות קשים, לעייתים לאבדון, כאשר היו בפני מקבלי ההחלטות אפשרויות אחרות, בהן תמכו אנשים שהיו בתקופת קבלת ההחלטות במיעוט.

לקרוא את המציאות כהווייתה

הסיבות לקבלת החלטות מוטעות הן רבות ומגוונות, רובן מקורן במציאות החברתית והאישית בתוכה חיים מקבלי ההחלטות, המוליכה אותם להתעלם או לסרב לקרוא את המציאות כהווייתה. לא תמיד הרוב טועה ולא תמיד המיעוט צודק. מה

גוף חי, משתנה, מתחדש ומתפתח כל הזמן, ביכורי פעוטי חצרים צילום: אסף אתר

טעון שינוי עם חלוף הזמן - כדרך הטבע. משהו ממה שעשינו היה כנראה שגוי מלכתחילה. הקיבוץ השיתופי הוא גוף חי, משתנה, מתחדש ומתפתח כל הזמן. אבל בסך הכול

לבין קיבוץ? נכון - יש גם קיבוצים שעשו את זה אחרת. אבל מותר לנו לתהות כמה זמן הם יהיו "קיבוץ", אפילו קיבוץ על פי תפיסתם, כאשר הכיוון כבר נבחר. כאמור: צודק אבישי - הצלחתו או כישלוננו של הקיבוץ הוא בעיקר עניין של ניהול טוב או רע.

הקיבוץ לא נפל בגלל פגמיו

או "למה בנינו שראו את האור, עוזבים בהמוניהם?" למה רוב החברים ברוב הקיבוצים הצביעו בעד מודל אחר? לארנון יש תשובות. למרות שהוא איננו כותב אותן במאמר הזה, קראתי אותן במקומות אחרים. התשובה היא: כי הקיבוץ השיתופי הוא מודל רפוק (סליחה על הישירות). את הפרטים אפשר לקרוא במקומות שונים.

ואני מאמין, שאת הסיבות לשקיעתו של הקיבוץ צריך לחפש במקום אחר. אינני מבקש לטעון, שלא עשינו במהלך השנים טעויות. אינני טוען, שהכול היה טוב. אינני מחסירי "הימים הטובים ההם". הרבה ממה שעשינו היה טוב לזמנו והיה

העבודה, לבין התפיסה של "לכל אחד לפי תרומתו". אפילו על פחות מזה קשה מאוד להתפשר. אי אפשר למצוא פשרה בין תפיסה שתרומה נמדדת על פי ערכה הנומינלי בשוק, לבין תפיסה שאנחנו קוראים את ערך התרומה על פי סולם ערכים שלנו. מי תורם יותר - הספסר במניות בכורסה, או הגננת בשכונת עוני בכאר שבע? מי שווה יותר בקיבוץ של אבני אנחנו יודעים בוודאות! (הקיבוץ "הנכון", לא בהכרח נירים).

צודק אבישי - וחבל שהוא איננו מביא דוגמאות: אין קשר בין מצבו החברתי והכלכלי של קיבוץ לבין המבנה הארגוני שלו - שיתופי או מתיישן (את המושג "מתחדש" לא תשמעו ממני!). יש כאלה ויש כאלה בשתי הצורות. קיבוץ יכול לפתוח ולהתעשר בצורתו השיתופית הארוכה, והוא יכול להתרושש בצורתו הדיפרנציאלית. יש קיבוצים שנשלו עד כדי חרלון, התפרקו מנכסיהם, שמרו על מינימום סמלי של פעילות משותפת, ונהפכו ליישוב של "איש לנפשו", וכך "יצא הקיבוץ מהבוץ". נותרת רק השאלה מה בינם

אסף אתר / חצרים

קראתי את חילופי הדברים בין אבישי גרוסמן לבין ארנון אבני. הוויכוח הזה מעניין - מבחינתי - בעיקר בזכות מה ששני האנשים מייצגים. אבישי גרוסמן מייצג רבים בקיבוץ צים - השיתופיים וגם הדיפרנציאליים - שמאמינים בקיבוץ ובערכיו, אלהים אותו וכואבים את דעיכתו. יש ביניהם גם כאלה שהגיעו למסקנה ש"הניסוי נכשל", שהרעיון הגדול הזה יצטרך לחכות לעידן אחר, ושאינו ברירה אלא לסגת אל "עולם ישן ורע". ויש בתוכם שדבקים בקיבוץ השיתופי.

ארנון אבני מייצג קבוצה גדולה שמאמינה שהקיבוץ מלכתחילה הוא רעיון רע. שהוא מבוסס על ערכים פסולים, ושהשינוי איננו מייצג כישלון, אלא התחדשות ברורה. את דעתו של ארנון על הקיבוץ אפשר למצוא בעמודי הדף הירוק, ואפילו פעם אחת מעל דפי העלון שערכת בחצרים. אין פשרה בין התפיסה של שוויון ערך

למעשה, הצלחתו או כישלוננו הכלכלי של הקיבוץ הם עניין של ניהול טוב או רע. דבר קותו במודל השיתופי היא עניין של נטיית הלב של חבריו, ולעולם איננה כורח. ושוב קורה לנו, כפי שכבר אירע בעבר: כאשר העולם כולו מודה בכישלון ער-כיו ומחפש דרכים חדשות בכיוון הערכים שלנו, יוצאים ארנון אבני וחבריו - הרוב בתנועה הקיבוצית - לדרך ההפוכה, אחורה לערכים של וול-סטריט. הם - הטייקונים הגדולים יותר והגדולים פחות, והדיפרנציאליים בקיבוץ - לכל היותר מאמינים בקצת חסד למסכנים.

כשהדור השני בקיבוץ אימץ את הערכים הקלוקלים של החברה החיצונית וזנח את הערכים של הוגי ומייסדי הקיבוץ - הקיבוץ נפל. הוא נפל כי הדרה לתוכו התפיסה שהייתה רווחת בעולם הגדול - שתאוות בצע היא תופעה חיובית, לא "יצר הרע" שצריך לחנך נגדו.

למעשה, הצלחתו או כישלוננו הכלכלי של הקיבוץ הם עניין של ניהול טוב או רע. דבר קותו במודל השיתופי היא עניין של נטיית הלב של חבריו, ולעולם איננה כורח.

שוב קורה לנו, כפי שכבר אירע בעבר: כאשר העולם כולו מודה בכישלון ער-כיו ומחפש דרכים חדשות בכיוון הערכים שלנו, יוצאים ארנון אבני וחבריו - הרוב בתנועה הקיבוצית - לדרך ההפוכה, אחורה לערכים של וול-סטריט. הם - הטייקונים הגדולים יותר והגדולים פחות, והדיפרנציאליים בקיבוץ - לכל היותר מאמינים בקצת חסד למסכנים.

לא צריך לחכות לשום דבר

הרעיון של שיתוף המושתת על הסכמה חופשית ושונה של כל אחד עם חברו, ללא תקנות המחייבות את הכול, אולי ייראה לא לעניין לקיבוצניקים הוותיקים, ולמרות שהם אוהבי שיתוף יחכו לשווא שמישהו "מוסמך" יחליט. ואולי רק דור חדש יוכל להקים קבוצות שיתופיות חדשות. אליהו רגב כותב לעזרא דלומי

האם לא מתאפשר לאדם לזמן את רעהו לשיחה? איור: יעקב גוטרמן

אליהו (צצה) רגב / בועם

עזרא דלומי ירדי, כתבת דברים יפים: "שנינו ביחד וכל אחד לחוד" ("במקום", יוני 2009). קראתי את דבריך הנכוחים עד תומם, ובסיום נפלט מעומק לבי צליל של "נו-ו-ו" - כזה, ארוך-הברה, אבל קצר-רוח. אפפה אותי משום-מה תחושה חדה של 'פספוס'. תחילה לא הבנתי מה מקורה. לכן חזרתי, קראתי וברקתי את הדברים בקפידה, ועלה ברעתי לשתף את הקוראים במהלך הבדיקה הזאת. עזרא דלומי עוסק ברשימתו בנוי שא שכבר רובר בו, כדבריו: זו השאיפה שבאותו יום, גם אם הוא קרוי "קיבוץ", יחיו זה לצד זה חוגים/מעגלים/קבוצות/קהילות שונות של אנשים, כאשר כל אחת מקיימת בתוכה יחסי שיתוף/פר-טנות אחרים, כרצונה.

עזרא יוצא מתוך ההנחה, שההבדלים בין אנשים בנושא רמת השיתוף הם ב"אמונה" (בין "מאמינים" בשיתוף ושאינם "מאמינים" בו), ולכן - הבה נחיה כל אחד על-פי אמונתו.

למה "צריך" לאפשר?

אמנם, אני מעדיף שלא להשתמש כאן במילה "אמונה" (בין "מאמינים" בשיתוף שונים במשמעויות שאינן לרוחי. במ"קום זאת עדיף להשתמש במושגים כגון: "ערכים מוסריים", "מצפון" וכדומה. אבל, כאמור, חזרתי וקראתי את הדברים כדי להבין את עצמי: מה מקור אי-הנחת שאני חש. לראשונה עצרתי במשפט: "צריך...לאפשר הקמת יותר מקהילה קיבוצית אחת ביישוב". תהיתי על המי-לים "צריך לאפשר", וככל שהפלגתי במחשבותיי - גברה תהייתי:

למה "צריך" לאפשר? האם בחברתנו החופשית, בעיר / בכפר / בקיבוץ השיתופי / "המתחדש" / הדיפרנציאלי / עם או בלי "רשת ביט-חון" - האם לא "מתאפשר"?

האם לא מתאפשר לאדם לזמן את רעהו לשיחה? האם מישוהו אינו מאפשר להם לשר-חח על כל הנושאים שברצונם, אפילו על בעיותיהם האישיות?

האם לא מתאפשר להם לספר איש לר-עהו על מאווייהם ושאיפותיהם? ואפילו על ערכיהם המוסריים? האם אין מאפשרים להם לגלות איש לרעהו אפילו - לא עלינו - את קשייהם הכלכליים?

האם אי אפשר שהם יחוו הזדהות, אכפתיות, ואפילו אחריות איש לרעהו, לרצונותיהם וצרכיהם?

האם אי אפשר, שמתוך תחושות אלה הם יעבירו איש לרעהו ממשאביהם, כס-פים, טובין וכוח עבודה, לפי יכולתם וצרכיהם?

האם אי אפשר שבאותה רוח יתקשרו הם, או כל אחד מהם, גם עם אחרים המ-תאימים להם?

הן אפשר, הן אפשר, שיהיה זה פשוט כבר מאחר: (חיים חפר)

"עוגן" של מוסכמות

אבל, כנראה, שלא כך סבור עזרא. אני ממשיך לקרוא בדבריו ומגלה, שהוא סבור ש"צריך לעבוד" על כך, וליצור "סט

שמן בגלגלי ההפרטה, "הלבנת ההון" צילום אילוסטרציה

אורח

הגורם הסו

נהוג לראות בשכבת המנהלים בקיבוצים את הגורם העיקרי הנכסם הפרטיים, המבקשים למלא בכספם את החורף "ששכב מתחת לבלטות" חיפש דרך

מספריים בדוקים, מה שנותר הוא להסתפק במראה עיניים. לעתים זה לא מעט.

צוק העתים" (שם רמיוני) הוא קיבוץ "מתחדש" שהוקם על-ידי חברי גרעונים עיי-רוניים, שהוריהם הולכים בשנים האחרונות לעולמם ומותירים לבניהם (לחלקם לפחות)

עזרא דלומי

רבים נוהגים לראות בשכבת המנהלים בקיבוצים את הלוכי העיקרי של תהליך ההפרטה. אכן, לשכבה זאת יש הרבה מה להרוויח מן התהליך: שכר גבוה יותר משאר החברים;

ההיתר לשפץ דירות הניב הרחבה (לעתים אף הכפלה) של רבות מדירות החברים ואיבודן במדיחי כלים, תנורי בישול, מכונות ומייבשי כביסה. בכך צומצמה ההוצאה הציבורית על שכר עבודה, חומרי בניין, אנרגיה, מים, מכבסה ועוד. אין לטעות, שכר העבודה שמקבל החבר איננו מאפשר הוצאות כאלה.

רכוש, נכסים וירושות. כסף זה משמש את חברי צוק העתים לרכישת רכב פרטי, שיי-פוז והרחבת בתים, נסיעות תכופות לחו"ל ועוד כיו"ב. וכך, פחות משנה מיום ההפרטה, כבר היו ליותר ממחצית החברים מכונות פרטיות, מה שהביא לצמצום מספר הרכבים של הקיבוץ מ-22 ל-10. השאר נמכר. במ-קביל, קוזה הסובסידיה הקיבוצית לקילור-מטרו - הרכב הוא פרטי ממילא - צומצמו שעות טיפולים במוסד, עלויות רישוי, בי-טוחים ועוד. זהו קיזוז של מאות אלפי שק-לים בהוצאה הציבורית של צוק העתים. ההיתר לשפץ דירות הניב הרחבה (לע-תים אף הכפלה) של רבות מדירות החברים ואיבודן במדיחי כלים, תנורי בישול, מכר-נות ומייבשי כביסה. בכך צומצמה ההוצאה הציבורית על שכר עבודה לבנאים, על חר-מרי בניין, אנרגיה, מים, מכבסה ועוד. אין לטעות, שכר העבודה שמקבל החבר איננו מאפשר הוצאות כאלה.

אלה כמובן רק מקצת מן הדוגמאות, שהרי גם לימודי בנים, קורסי העשרה, חר-גים, נסיעות לחו"ל, כבר אינם מתוקצבים על-ידי הקיבוץ וממומנים, בחלקם לפחות, ממקורות חוץ. לקיזוז הגדול הזה בהוצאה הציבורית יש השפעה דרמטית על רווחת רווח והפסד של רבים מהקיבוצים המופר-טים, אך היא איננה משתקפת בהם. סעיף

שוט שיאפשר לה לפטר "פרזיטים" בהליך מזורז; "שחרור" מן הצורך בדיונים בוועדות ובאסיפה - אליהם היא מתייחסת כאל "גורם מכביד" בקבלת ההחלטות. אלא שישנו גורם נוסף, מרכזי לא פחות אך סמוי מן העין, שיש לו עניין בהפרטה. המדובר בבעלי הנכסים הפרטיים, שלא תמיד מוכנים לשאת את מצוקת המשבר - בעיקר אם הוא מתמשך - ולהדק את החגור-רה, בעוד האלטרנטיבה מונחת בכיסם. מבט על כמויות הרכב הפרטי הנכנס לקיבוצים במהירות הבזק, מיד לאחר אישור תהליך ההפרטה; מבט על תנופת הבנייה הפרטית המתרחבת ברבים מן הקיבוצים ה"מתחדשים"; מבט על היקף ההוצאה הפ-רטית הגדלה אצל חלק מהחברים, למרות ביטול רבים מתקציבי הצריכה המשותפים - כל אלה יכולים לתת מושג על חלקם של הנכסים הפרטיים בקידום ההפרטות.

מתברר, שהרבה כסף "ששכב מתחת לב-לטות", שבקיבוץ השיתופי יכולת השימוש בו מוגבלת, חיפש דרך להלבין את עצמו בתהליך ההפרטה. לכסף זה יש השפעה שקשה להגשים בחשיבותה על המצב הכלכי-לי בקיבוצים "המתחדשים". הוא ממיר חלק נכבד מההוצאה הציבורית המתכווצת. קשה לאמוד את השפעתה של תופעה זאת בלא שנערך סקר על היקפה. באין נתונים

הרי כבר יודעים מן הניסיון, שההנהגות כזאת לא תחזיק מעמד לאורך זמן, אם היא לא תהיה מעוגנת בתקנות פורמא-ליות. אולי זה כי יצר לב האדם רע מנעור-ריו והוא סוחף אותו תדיר כנגד מצפונו הטוב, וכדי להתגבר על הסחף הוא זקוק ל"עוגן" של מוסכמות פורמאליות שיש-כנעו אותו, שכן "כולם נוהגים כך".

כן, הרי אני יודע שירידי עזרא דלו-מי אינו היחיד שסבור כך, כפי שהוא סבור. נהפוך הוא: אולי אני הוא זה היחיד שסבור אחרת. הרי כולנו ירשנו וגיב-שנו את תודעתנו החברתית הקיבוצית במשך כמאה שנה, והיא לימדה אותנו ש"שיתוף" הוא עניין של מבנה ארגוני מתוקנן, ושהרגשות המלווים אותו אינן עיקרו. ובמשך קרוב למאה שנה הני-בה לנו התפיסה הזאת חברה לתפארת. ולמרות שהיא מתמוססת לנגד עינינו כעת - כבר קשה, קשה עד מאוד, לחשוב אחרת ממה שהורגלנו לחשוב.

יחנו עד בוש

אין לי אלא להתעקש ולזעוק שוב את עמדותי, ולו על אוזניים ערלות: אם תנסו עוד ועוד להשתית את השיתוף על תק-נות חדשות, הנחיות חדשות, מבנים אר-גוניים חדשים, עיצוב קבוצות פורמא-ליות כאלה או אחרות; אם תנסו לחשק את מצפוננו השיתופי ורצוננו החופשי של היחיד באזיקים של סמכויות חיצוניות - שיתוף לא יצא לכם מזה כלל. ואולי, הדור הזה של קיבוצניקים ותיקים כבר מאובן בתפיסותיו, לא יבין את הדברים, והם ייראו לו מוזרים, "תמימים" ו"שאינם לעניין". ולמרות שהם "אוהבים שיתוף" הם לא יעיוזו לממש אותו ספונטאנית, כי-אם יחכו שמישהו "מוסמך" יחליט על כך, "כמו שצריך". והם יחכו ויחכו עד בוש, והשיתוף לא יגיע אליהם על מגש ממוסד. והם יתיאשו, שכן "הוכח בע-ליל, שאי אפשר לעשות כאן שיתוף".

אם כך - אין עוד ברור הזה תקווה לשיתוף עתידי. אולי רק דור חדש, רענן בחשיבתו, יוכל להקים את הקבוצות השיתופיות החדשות אשר עזרא מדבר בהן, בין אם יהיה זה בעיר, ובין אם בתוך מה שהיה קרוי פעם "קיבוץ". ונראה לי, שזה אכן מתחיל לקרות היום, בתחילת המאה העשרים ואחת.

אם תנסו עוד ועוד להשתית את השיתוף על תקנות חדשות, הנחיות חדשות, מבנים ארגוניים חדשים, עיצוב קבוצות פורמאליות כאלה או אחרות; אם תנסו לחשק את מצפוננו השיתופי ורצוננו החופשי של היחיד באזיקים של סמכויות חיצוניות - שיתוף לא יצא לכם מזה כלל

כיצד מפרידים כוחות

יותר מאשר להפריד כוחות, צריך המטה השיתופי להבהיר את השוני בין דרכו לדרך המופרטת, באמצעות צעדים ההולמים ומסמלים את דרך השיתוף. חלקם כבר היו קיימים בעבר, וחזרה אליהם דורשת מעט יצירתיות. ראובן שפירא מגיב על מאמרו של עזרא דלומי "הפרדת כוחות"

איור: יעקב גוטמן

קשה להיפרד ממנו, רכב "צמוד" לפעיל

רוצה בכך ואם לא. לכן קשה לו להיפרד ממנו ולכן רבים הפעילים שאינם נפרדים מרכביהם גם כשהקיבוץ החליט על כך. ביטול הצמדת הרכב איננו עניין מסובך, כל שצריך הוא להעביר את האחריות על הרכב לקיבוצו של הפעיל, והקיבוץ ידאג לו כפי שהוא דואג לשאר עובדי החוץ, כאשר המטה השיתופי נושא בעלויות. בעלון מעגן מיכאל (24.7.09), למשל, מתלוננת החברה נעמה כרמי על שחלק מרכבי הקיבוץ "הוצמדו" למנהליו ומש משים אותם ואת קרוביהם אח"צ ובש בת, כאילו היו בבעלותם. גם בגן שמואל התופעה קיימת. אם לפעילי המטה לא יהיה רכב "צמוד", יש סיכוי שגם הקיבוץ צים השיתופיים יבערו נגע זה.

הנהגות השוני

יותר מאשר להפרדת כוחות, זקוק המטה השיתופי להבהרת השוני בין הדרך השיתופית למופרטת על-ידי מהלכים ההולמים ומסמלים את דרכו. חלקם היו קיימים בעבר, וחזרה אליהם דורשת מעט יצירתיות. מיקום המטה השיתופי בחצר של קיבוץ; רכב לא צמוד והפיכת המטה למנהיגות של תנועה דמוקרטית, יכולים להיות צעדים ראשונים בכיוון זה.

דלומי נוטה לשער, שההפרדה תסייע לקיבוצים השיתופיים לגבש את זהותם. אולם, בלי שהיא תלווה באימוץ וביצירת גישות שדגמנה את השוני בין שיתופיים לדיפרנציאליים, ספק אם תוביל לגיבוש זהות ייחודית של הקיבוצים השיתופיים.

בתק"צ אין מנגנון דמוקרטי כזה, חוץ מאשר בבחירת המזכ"ל. כל שאר הפעילים, לים, המהווים את מנהיגותה, אינם נבחרים אלא ממונים ע"י המזכ"ל או עוזריו. המטה השיתופי לא נוהג אחרת, כי אינו מנסה ליצור פרקטיקה דמוקרטית יותר, אולי משום שדמוקרטיה עולה כסף – כדי לשתף רבים בבחירת מנהיגות צריך אמ"צעים – ואולי משום שנוח יותר בלעדית. ארגון נפרד בעל יכולת צריך להוביל הליכים דמוקרטיים, למשל, להקים מעין-פרלמנט של נציגים נבחרים מקיבוציו, שידון ויעצב דרכים לקידום עקרונות הקיבוץ, וגם יבחר את ראש המטה ופעיליו, שיהיו מחויבים בדיון וחשבון כלפיו.

פרקטיקה חדשה (שהיא בעצם ישנה), שתרגים דבקות בעיקרון השוויון היא מי"קום המטה באחד מקיבוציו במקום בעיר, כפי שהיו מזכירויות התנועות עד שלהי שנות ה-30. זהו מעשה סמלי, שכיום הוא גם מעשי וחסכוני לנוכח אמצעי התקשורת און-ליין והתחבורה, ואכן, לא מעט חברות נוהגות כך. בדרך זו יהיו פעילי המטה שווים לכל חברי הקיבוצים, בלי הקצבות לאש"ל ושאר "צ'ופרים", שהם הטבה לא-לגיטימית במונחי שוויון קיבוצי.

ביטול הרכב הצמוד

פרקטיקה נוספת שתבטא שיתוף וש"וויון תהיה בשימוש ברכב בלתי צמוד לפי צרכי הפעיל ולא לפי מעמדו. רכב "צמוד" הוא סמל סטאטוס, אם "בעליו"

ראובן שפירא / גן שמואל

אני מסכים בהחלט עם עזרא דלומי, שכתב כי צריך הפרדת כוחות בין הקיבוצים השיתופיים לדיפרנציאליים, שהמטה השיתופי זקוק להגדרת יחסים אחרת עם מזכירות התק"צ, ושעליו לגבות בעצמו את המיסים מקיבוציו ולקנות מהתק"צ שירותים לפי צרכיו. לעומת זה, מסופקני אם יש צדק בטענתו, ש"המסלול הדיפרנציאלי והמסלול השיתופי ממילא מובילים לתחנות שונות, רחוקות זו מזו". וזה לא משום ששני המסלולים מובילים בדיוק לאותו מקום, אלא משום שבשניהם יש שינויים המובילים לאותו כיוון של פיתוח בעקרונות הקיבוץ.

פיתוח זה מובהק במסלול הדיפרנציאלי ("המתחדשים"), אבל באופן פחות מובהק הוא קיים במסלול השיתופי שרבים בו הקיבוצים המצליחים, הגדולים והמבוססים. אלה סובלים מנטיית גודל, הצלחה וביסוס, המובילים לשמרנות תוך נטישת עקרונות, בבחינת "וישמך ישורון ויבעט". קיבוצים אלה נוטים לחיקוי של ארגונים לא קיבוציים מצליחים, ולא לחדשנות יצירתית שחיונית לקיומם של שוויון, שיתוף ודמוקרטיה.

הצורך בחדשנות יצירתית חיונית נובע בשל הצורך המתמיד להתאים פרקטיקות למציאות המשתנה בעקבות ההצלחות. אם התאמה זו אינה יצירתית ואין יצירת נהלים חדשים המקיימים את העקרונות תוך כדי השינויים, סופם של העקרונות נות בלתי-נמנע: הבעיות נפתרות על-ידי הנהלים הרכושניים המקובלים ברוב החברה. זהו לקח ברור מניסיון רב-שנים של קואופרטיבים: גם בהם הצלחה, גודל וביסוס הובילו לנטישת עקרונותיהם כשנעלמה היצירתיות ולא ימוץ תפיסות רכושניות לפתרון בעיות שנתקלו בהן.

להנהיג תפיסות אחרות

דלומי טוען, שצריך הפרדה כדי שהמטה השיתופי, הזקוק ליותר תקציבי פעילות ונאלץ לקוששם מקיבוציו, לא יוגבל נוכח צמצום מזכירות התנועה לכדי משרד להגנת אינטרסים. זו סיבה חשובה, אבל לדידי יש סיבה יותר חשובה להפרדת כוחות: להנהיג תפיסות אחרות שיהיו ויטולו את שוני המסלולים ויפעלו לביטול הדחף לנטישת עקרונות קיבוץיים בקיבוצים השיתופיים.

למשל, דמוקרטיה משמעה שהעם בוחר את מנהיגו ומחליט תקופתית אם הם ראויים להמשיך, או שיש להחליפם.

לרגע

מזוי מן העין

קרי הרוחף להפרטה. נוטים להתעלם מגורם נוסף – בעלי שיערו קיצוצי התקציבים בכיסם. מתברר, שהרבה כסף להלבין את עצמו בתהליך ההפרטה

ההוצאות קטן, בעוד ההוצאה של החברים גדלה. ההוקוס פוקוס הזה הוא בעיקרו תוצר של כספים פרטיים שלא קיימים בדוחות. ... תמונת מצב זו ראוי שתפורק למרכיביה. כשהיקף הכסף הפרטי הפך לכל כך דומיננטי בתהליך השינוי, יש לקחת בחשבון בעת הצגת הנתונים. כמו בכלכלה הלאומית, גם בכלכלה הקיבוצית המופרטת חשוב לחלק את סעיפי ההוצאה ל"ציבורית" ול"פרטית", כדי לקבל תמונת אמת. פילוח בין סוגי ההוצאה ילמד גם על מצבה של החברה – כמה מן השיפור נובע מהתייעלות אמיתית, כמה ממנו נשען על קביהם של כספי החברים. בדיקה כזו עשויה לגלות, שכסף פרטי החוסך הוצאה ציבורית מזיין לא רק את בעליו, אלא גם מאפשר – בעקיפין, אף אם לא לכך יועד – לפנות מקורות לרשתות הביטחון.

לא בטוח שקיבוץ צוק העתים הוא דוגמה מייצגת. בין קיבוצי השינוי ישנם ישוים ותיקים יותר של עולי אירופה, שבהם – באין הורים מורשיים – אין מקורות פרטיים רבים. ייתכן ובקיבוצים אלה התוצאות הכלכליות של השינוי יהיו אחרות. סקר, שיאפיין את הקשר בין השיפור שחל בקיבוץ "המתחדש" לבין היקף ההכנסות הפרטיות של החברים, הוא תנאי הכרחי לקבלת תמונה אמיתית על המתרחש.

ירושות, מטבען, הן "אוצר מתכלה". זאת לא הכנסה קבועה שמקורה בעבודה, אלא זכייה חד פעמית, ובתומה יגלה בעל הירושה הממוצעת שהוא היה שמן בגלגלי ההון. היא שירתה אותו ב"הלבנת ההון", אך לא הרבה יותר מכך. לאורך זמן נועדה ההפרטה להיטיב עם שכבת המנהלים, מקבלי השכר הגבוהה

רונות הליבה השיתופיים. עפ"י אותו עיקרון, מותר להניח שמה שסייע לחלק מקיבוצי השינוי לצוף הוא גם מידה של שומן פרטי.

ירושות, מטבען, הן "אוצר מתכלה". זאת לא הכנסה קבועה שמקורה בעבודה, אלא זכייה חד פעמית, ובתומה יגלה בעל הירושה הממוצעת שהוא היה שמן בגלגלי ההון. היא שירתה אותו בתהליך "הלבנת ההון", אך לא הרבה יותר מכך. לאורך זמן נועדה ההפרטה להיטיב עם שכבת המנהלים, מקבלי השכר הגבוהה.

טיים רבים. ייתכן ובקיבוצים אלה התוצאות הכלכליות של השינוי יהיו אחרות. סקר, שיאפיין את הקשר בין השיפור שחל בקיבוץ "המתחדש" לבין היקף ההכנסות הפרטיות של החברים, הוא תנאי הכרחי לקבלת תמונה אמיתית על המתרחש.

שאלת הרכוש הפרטי מלווה את ההיסטוריה הקיבוצית כצל משחר נעוריה. היא צצה ועלתה בעניינים שהיום נראים כוורטות – כלי נגינה שהביא עימו חבר, קומיקס, רדיו ועוד מיני חפצים – שעוררו קנאה

הבר הציוני הראשון

ציונות על כוס בירה

ביגור נפתח בימים אלה הבר הציוני הראשון, בר מסעדה עם אוריינטציה חזקה לזמר עברי ועם כוונה טהורה לשמר את הרוח הארצישראלית. שאלנו את המייסד מה בתפריט, מה בתוכנית ומה פתאום ציונות עכשיו

מוצא את עצמו משנה כיוון וחוזר למקורות, אורי זמיר

מערכת אתר במקום

“נמאס לי לעבוד עם חבר'ה כל כך צעירי, ומכל המוסיקה הרועשת והברדק”, פותח אורי זמיר, בן 34 מיגור. המשפט הזה עשוי להישמע מוזר כשהוא יוצא מפיו של מי שהיה בארבע השנים האחרונות מנהלו של מועדון האולטרסאונד, מהמועדונים המובילים בצפון, ואחד ממייסדיו לפני כעשור. אבל זמיר לא מתנצל, הוא יודע שככה זה עובד. בשנות העשרים אתה בליין צעיר, ובאזור גיל השלושים אתה מתמסר, מקים משפחה, ופתאום “מוסיקה רועשת וברדק” קצת מאוסים עליך. ולכן, עכשיו הוא מוצא את עצמו משנה כיוון ופותח את מה שהוא קורא לו: “הבר הציוני הראשון”.

הלו"ז השבועי צפוף

לאותו בר ציוני יקראו “בר יהודה”, והוא עומד להיות, כך מתוכנן, “בית חדש לזמר העברי”. הרעיון הוא שילוב של מסעדה, בר משקאות עשיר וערבי ריקודים, שירה בציבור והופעות, כאשר הכל-הכל-הכל על טהרת העברית. “החלטתי לשנות כיוון למשהו יותר אותנטי, לחזור למקורות, למוסיקה של ארץ ישראל – שזו המוסיקה שאני אוהב”, מספר זמיר. “שירה בציבור היא האהבה הגדולה של אבא שלי, ומאז ומתמיד היא הקסימה אותי. התחלתי לפתח את הרעיון, כשפתאום התפנה מבנה בבית הספר הישן. משם הכל היסטוריה”.

המבנה המרווח, המצוי בתוך חורשת אקליפטוסים בכניסה לקיבוץ, שופץ ונפתח לציבור אוהבי המוסיקה העברית. הלו"ז השבועי צפוף: בערב בי שני ושלישי בר מסעדה עם קלאסיקות עבריות (“שלוש הנוף, אריק אינשטיין ושירי ארץ ישראל מעורבבים”) ברקע. ברביעי הגיגה עברית של רוק ישראלי לדורותיו, עם הפסקה בה תופיע להקת הבית (“הם מנגנים קאברים של מוסיקה עברית”), או הופעת אורח (“חמי רודנר, לדוגמה”). בחמישי ערבי דאנס בר תוססים, ובשישי הדובדבן שבקצפת – ערבי שירה בציבור עם אמון מתחלף, כמו משה להב מהטיש הגדול, או להקת זקני הכפר. בחצות בערך יהפוך הערב למסיבת ריקודים. עברית, אלא מה. בשבת מצטרף להרכב גם ערב קריוקי עם להיטים עבריים.

שלושים פלוס מינוס

המיוחד הוא שבכל הערבים, גם ב“פופוליסטיים”

יותר – כמו ערבי הדאנס-בר או הקריוקי – נשמר גיל הכניסה המינימאלי: 26 לבנות ו-28 לבנים. העובדה הזאת אמורה להפוך את “בר יהודה” לא-לטרנטיבה אטרקטיבית עבור בני השלושים פלוס מינוס, שנמאס להם “מכל המוסיקה הרועשת והברדק” ומחפשים מקום שיהלום אותם. “אני מקווה, שזו תהיה אלטרנטיבה מוחלטת לאולטרסאונד, לא רק מבחינת הגיל אלא גם מבחינת הקהל שמחפש את סוג הבילוי הזה”, מייחל זמיר, ומעריך שבוערבי השירה בציבור בימי שישי יעלה הגיל הממוצע לארבעים פלוס מינוס.

לאיזה קהל אתה מצפה?

“למלח הארץ, לאנשים שמחוברים למקום הזה לא בגלל שהם נולדו פה, אלא בגלל שהם אוהבים את ארץ ישראל ואת המדינה. אני בונה על זה שהמקום יהפוך למין אייקון מקומי, ושיגיעו אליו גם חבר'ה מהמרכז שנמצאים בחופשה בצפון, או שיצפינו במיוחד כדי לראות מקום קצת אחר”.

הלו"ז השבועי צפוף: בערבי שני ושלישי בר מסעדה עם קלאסיקות עבריות ברקע. ברביעי הגיגה עברית של רוק ישראלי לדורותיו, עם הפסקה בה תופיע להקת הבית או הופעת אורח. בחמישי ערבי דאנס בר תוססים, ובשישי הדובדבן שבקצפת – ערבי שירה בציבור עם אמון מתחלף ובחצות מסיבת ריקודים עברית. בשבת מצטרף להרכב גם ערב קריוקי עם להיטים עבריים

למה “הבר הציוני הראשון”? מה ציוני בזה?
“אני מקווה, שאני עושה פה גם קצת ציונות, כי יש כאן משהו ציוני אותנטי ולא ניסיון לחקות את תל-אביב או את ניו-יורק, אלא לשמר ולשחזר. מבחינתי זה יותר מעוד מקום בילוי, זה מקום עם שורשים לעבר ועם רוח ארץ ישראל”.

לפתוח עם אבא

יגור הוא עדיין קיבוץ שיתופי, וככזה, העסק החדש הוא עסק של הקיבוץ (בשותפות עם גורם חיצוני). זמיר מספר, שהתגובות ביגור לבר החדש היו אמביוולנטיות: היו שפרגנו והיו שהביעו חשש, מתוך דאגה כנה לאינטרס הכלכלי של הקיבוץ. “היו שאמרו, שבשנה כזו צריך לאכול לחם ומים, ולא צריך לפתוח מקומות בילוי. אבל יש גם כאלה שאומרים, שהם חלמו על מקומות כאלה, ושזה משרת בדיוק את רוח הקיבוץ”.

אתה מכיר מקום דומה לזה בארץ, שהיה המודל שלך?
“אני לא חושב שיש מקום שדומה לבר יהודה. לקחנו קצת דברים מכל מיני מקומות, וניי-סינו ליצור משהו חדש. אני מקווה שהצלחנו ושיראו את ההבדל, וגם שייחקו אותנו, כי זה אומר שעשינו את הכל כמו שצריך”.

מה עם אבא שלך, הוא מגיע לערב הפתיחה?
“בוודאי. הוא מתרגש יותר ממני”.

מתוך אתר הקיבוצניקים, במקום bimcom.co.il

חינוכי

המשולש: חינוך-ערכים-קיבוץ

לחינוך הציבורי אצלנו חסרה אג'נדה מגובשת. אם לא ימצא אתוס מחודש וברור – נראה כיצד מסגרות חינוך ייחודיות תופסות מקום יותר ויותר מרכזי, והפערים החברתיים גדלים. אם הקיבוץ רוצה חלק בעיצוב פני החברה הישראלית בכיוון שוויון וצדק, עליו לגבש עמדות בשאלות החינוך

רוך – נראה את מסגרות החינוך הייחודיות הולכות ותופסות בישראל מקום יותר ויותר מרכזי, ואת הפערים החברתיים גדלים.

להבין על מה נאבקים

השאלה – מה יהיה אותו חזון חינוכי מחודש של החינוך הציבורי? – היא כמובן קרדינאלי. היא בעלת השפעה על היצע המורים, התנהגות התלמידים, התכנים הלימודיים, ערכים, דרכי ההוראה/למי-דה, השימוש בטכנולוגיות בלמידה, מעורבות ממשית בקהילה ועוד הרבה. לא מעט מן הנושאים שאנחנו מונים כאן, צריכים לקבל החלטות ברמה הלאומית ולפנות גם כלפי האקדמיה. השינוי הנדרש הוא כולל. החלופה היא רדוד במצב הקיים, ואובדן כושר עמידה מול התפשטות של אג'נדות פרטיות.

קיבוצים שמונחים ע"י השקפה חברתית שווינונית, אמרנו, ורוצים להשתתף במאבק על דמות החינוך בישראל, יצטרכו להבין היטב על מה הם נאבקים. זה לא פשוט: החינוך הוא ממש מקצוע רציני.

(המשך יבוא)
הכותב הוא מנהל בייס תיכון בדימוס ודוקטורנט במינהל החינוך

ההורים מוכנים לשלם כסף רב, ובלבד שהילדים ייצאו “מחונכים כראוי” ובעלי ערכים. דוגמאות לכך ישנן במסגרת החינוך הדמוקרטי, שמתפשט בישראל, אשר מאפשר לתלמידיו מרחב גדול לביטוי אישי, או החינוך האנתרופוסופי, שמצמיח בישראל כנפיים רוחניות רחבות. ויש עוד.

חינוך 'לפי מידה'

מי שיפנה לערך “לפי מידה” ב-Google ימצא למעלה ממיליון וחצי הפניות. אפשר למצוא תפירה לפי מידה, מזגנים לפי מידה, מקלחונים, דיאטה, ארונות, שידוך, יציקות אלומיניום, בשמים, מחירי מוצרים – הכל לפי מידתו האישית של המחפש. מה לא נמצא שם? בינתיים, חינוך. החינוך הוא עדיין לא “מוצר” בשוק החופשי: חלים עליו כללים מיוחדים. בעידן ההפרטה וצמיחתם של בתי ספר שונים, נוצר המונח Quasi-market, תנאים של “כעין שוק”. ועם זאת, הגיוון בהיצע החינוכי גדל כל העת – ויגדל.

אם החינוך הציבורי לא ימצא לעצמו בשנים הקרובות אתוס מחודש – חד וב

צילום: אברהם פרנק

החינוך הוא ממש מקצוע רציני

מלא של המדינה. דו"ח דברת נגנו, כידוע, ולא הגיע כלל לדיון חקיקתי בכנסת. רמת אכיפה נמוכה בכלל של החוק בישראל היא בעיה גדולה להחינוך הציבורי, אבל גם בה לא נעוצה בעייתו העיקרית. לחינוך הציבורי אצלנו חסרה אג'נדה מגובשת. בלעדיה לא יועילו פתרונות “טכניים” למיניהם. ישנם גורמים חינוכיים שהשכילו לגבש לעצמם חזון ברור, והם אכן מצליחים.

ישראל. החינוך הציבורי חייב להיות עמוד השדרה של מערכת החינוך ולהכיל חלקים נרחבים ככל האפשר ממנה. ...בתי-הספר של החינוך הציבורי צריכים להיות פתוחים לכל תלמיד שייבחר ללמוד בהם. בתי-ספר אלה לא ימיינו את תלמידיהם, לא יבטלו תלמידים ויתמידו בטיפול בהם, לא יגבשו תשלומי הורים עבור החינוך שהם מעניקים, ילמדו את תוכנית הלימודים הארצית המלאה ויעמדו לפיקוח

אברהם פרנק / גן שמואל

דרור אלוני, ראש המועצה בכפר שמריהו, מקים בית ספר פרטי “למנהיגות ותרבות”, שיעלה למשתמש (כולומר, לילד אחד) 35,000 ש"ח לשנה. החינוך הוא בבואה של החברה וגם גורם המעצב את פניה: על-פינו, במידה רבה, נקבעת רמת השוויון החברתי. אם הקיבוץ רוצה ליטול חלק בעיצוב פניה של החברה הישראלית בכיוון שוויון וצדק, עליו לגבש לעצמו עמדות בשאלות החינוך.

מהיכן מתחילים? יהיה נכון להתעכב תחילה על המונח “חינוך ציבורי”, חינוך שהולך ונשחק אצלנו במידה מדאיגה. לכאורה, כולם רוצים בטובתו של החינוך הציבורי, שכן הוא סוציאלי ומתקדם-חברתי אל מול תהליכי ההפרטה ואל מול גידול מועזע בפערים החברתיים בישראל. אבל, לא תמיד ברור כמה מדובר. כבר לפני ארבע שנים העמידה ועדת דברת (2005) את החינוך הציבורי במרכז יעדיה:

“קיומו של חינוך ציבורי חזק ואיכותי באחריות המדינה הוא בעל חשיבות עליונה לחוסנו של החינוך ולחוסנה של מדינת

עוד בחורנו (השיתופי) חי

לקראת כנס בארי

רבים מרעינו חדלו, זה מכבר, להיות מפלסי מסילה ונתיב. הו, כמה עצוב - אך כבר מזמן הם היו לעיניים מהדרך. לקשיים קטנים, לתשוקות גדולות, הם הרשו לעצמם להכתיב ויתור על חיים של טעם ונטשו כל כיוון, כל מצווה וכל ערך.

"חיים רק פעם אחת" - הם אמרו, "ועל כן - עת לעשות אך ורק לביתנו. משא הזולת, משא האומה כולה, כבר מזמן על כתפנו כבד". "פעם דאגנו האחד לשני", הם אמרו ואפילו גם קצת לעמנו, ועתה נעמול רק לעצמנו. "התחשבות באחר - זה מזמן, כן מזמן, כבר עניין שאיננו עובד".

ואנו על זאת הצטערנו ושחה נפשנו מאוד, אך על תפיסת חיינו לוותר לא חשבנו. כי אין אושר גדול יותר מחיים של שותפות, של שוויון האדם וערכו, של ערבות הדדית שלמה.

כי מותר האדם בנתינה, כי האושר טמון בשילוב של הפרט עם הכלל, ועל כן עם בשורה לכולם כאן באנו: "עוד בחורנו (השיתופי) חי" ויחיה,

עוד יניב פרי הילולים בחרושת, בניר, במשרד, בשדמה.
נחום שור, כפר מנחם
מוקדש לאלישע שפירא.

המועצה ששיקמה המשך מעמ' 1

2. לקיבוץ. כל מה שאין לפנסיונר יש לקיבוץ, לרבות עורכי דין ורואי חשבון. מה חסר? לפעמים, המוטיבציה המתאימה.

3. התקנה. תקנת הערבות ההדדית (סעיף 7) הסדירה סוגיה זו באופן מפורש וקבעה את המנגנון וקבעה את מקומו של נטל ההוכחה - על שכמו של הקיבוץ.

קיבוץ, שמחמת מצב כלכלי חמור אינו מסוגל לעמוד בחובותיו... רשאי להגיש לרשם בקשה... להפחתת הסכומים... נוכח הרשם... כי אין הקיבוץ מסוגל לעמוד בחובותיו... רשאי הוא לאשר הפחתה... ובלבד שהפגיעה... תהיה מזערית, ככל הניתן.

זה החוק. הוא לא נכפה ע"י איזה אנטיוכוס רשע: הוא נוסח בתנועה הקיבוצית ואושר במועצה. אין סיבה שמנגנון פשוט זה לא יופעל כל אימת שהוא נחוץ. ראוי לכל אזרח קיבוצי לתמוה על אותם מנהלי קהילה, המאיימים בהתמוטטות הקיבוץ שהופקר בידיהם לנהלו, אולם נמנעים מפנייה לרשם האגודות על מנת למנוע את התמוטטותו של הקיבוץ בה ליד הזמין והמהיר. ראוי לתמוה; ומותר לנחש.

זהו, אפוא, כל הפער וזו תמצית כל הוויכוח. זה איננו פער כספי קטן של חמישה אחוזים. זה גם לא הפער הנורא שבין קיום הקיבוץ לבין התמוטטותו. זהו פער גדול של הוגנות ושל שקיפות בקרב חברים השותפים לאותה יצירה קיבוצית.

הפער הזה מבליט, שוב, את שתי הבעיות של הפנסיונר בקיבוץ המתחדש: הוא עתיר זכויות מכל החברים (או יש מאיפה לקחת) והוא מיעוט - מספרי, אבל לא רק (או אפשר לקחת; הכל בדרך "תקנונית").

חג קטן לפנסיונר

המועצה קבעה פה אחד, ללא התנגדות ובהתרוממות רוח, את עמדתה העקרונית והמוסרית בזכות העלאת פנסיות המינימום ל-40% מהשכר הממוצע במשק. החלטת המועצה מחייבת את מוסדות התנועה, אולם היא איננה מחייבת, כמובן, את רשם האגודות. עם זאת, הרשם הודיע כי הקיבוץ ישיב להלכי הרוח של המועצה, הוא מכבד את רצונה ויפעל בשיתוף עם התנועה ליישום יעיל של כוונותיה.

זהו יום חג קטן לפנסיונר בקיבוץ "התחדש". זה הישג חלקי וראשוני; נ"י, פולה, צעד אחד קטן שמעלה אותנו על דרך ארוכה. אפשר לראות את ההישג בשמחה; אפשר להתבונן בדרך הארוכה שעודנה לפנינו בדאגה. אפשר שניהם.

המועצה אמרה את דברה. המבחן התנועתי האמיתי, והיחיד, הוא מבחן הביצוע. הבה נקווה - ונפעל יחדיו, בהרמוניה - שאותה רוח מאחדת שליכדה את צירי המועצה תנפח גם את מפרשיה של פעילות היישום. כי לפנסיונרים כבר אין את כל הזמן שבעולם.

שם קיבוץ: להב.
תאריך לידה:
7.8.1952
מספר חברים:
157
אוכלוסיה
כללית: 423
מספר כלבים: 36
מספר חתולים:
35

תעודת זהות קיבוצית באווירה קצת אחרת...

בחורפים ישנם ימים קרים מאוד בלהב, ואחת לכמה שנים גם יורד שלג. בקיץ הם נהנים מאחוזי לחות נמוכים ובכדי להזיע יורדים לכיוון מישור החוף. בערבים נעשה קריר (גם בשיאו של קיץ), ואז מדליקים את המנגלים בכדי להתחמם וליהנות ממיטב התוצרת החקלאית המקומית

הביאה לדפוס: רונית מינקר/ניר יצחק

מקורות פרנסה מרכזיים

גד"ש, מפעל פלסטיק, חזירים.

יזמויות מיוחדות

מוצרי קוסמטיקה ופרא-רפואיים העשויים מחלב של נאקות.

חדר אוכל - מתי אוכלים?

שבעה ימים בשבוע ארוחות צהריים מעולות (שישה סוגי מנות בש"ריות), יומיים בשבוע (ג', ו') ארוחות ערב חגיגיות.

המנות הכי פופולריות בחד"א

צלי חזיר ברוטב צ'ילי מתוק, שווארמה, שניצל ביתי אמיתי, חזה חודו מטוגן בנוסח סיני.

הנושא החם של השנה בשבילי הקיבוץ

השינוי בארוחות החיים שמתמהמה.

אירוע היסטורי

הצטרפות הגרעין המרוקאי בש"נות ה-80.

הפאב המקומי

פאב "הסילו", ע"ש מבנה הסילו בו הוא ממוקם.

מה מרכלים עליכם השכנים?

השכנים הקרובים מכנים אותנו "מחנה עבודה". מרכלים עלינו, שמ"כונת שטיפת הכלים בחד"א מחוברת אל ציר כדור הארץ ומסובבת אותו, ולכן היא מסתובבת בכיוון הפוך לכיוון כל מכונות השטיפה בקיבוצים השכנים.

סלבריטיז שקשורים בצורה כלשהי לקיבוץ:

ח"כ ג'מס חיים אורון, אהוד ברק סחב מאתנו פעם טרקטור במהלך שירותו בסיירת מטכ"ל...

גאוות הקיבוץ

כל דבר שאנחנו עושים נעשה בדרך ייחודית לנו ואיננו אוהבים שמישהו מתערב ואומר לנו איך לעשות את הדברים.

עוד משהו פיקנטי?

הקיבוץ ניצב למרגלות תל חליף בגובה של 420 מטר מעל פני הים. בחורפים ישנם ימים קרים מאוד ואחת לכמה שנים גם יורד שלג. בקיץ אנו נהנים מאחוזי לחות נמוכים ובכדי להזיע יורדים לכיוון מישור החוף. בערבים נעשה קריר (גם בשיאו של קיץ), ואז מדליקים את המנגלים בכדי להתחמם וליהנות ממיטב התוצרת החקלאית המקומית.
ענה וצילם: ארנון בוכבינדר

המטה
השיתופי

יום שלישי
יט' אלול תשס"ט
8.9.2009
בקיבוץ בארי

הצגת אכנס השלמי 2009

כח השוויון והשותפות

100 שנות קיבוץ

30 יום

רשימת החוגים והרכזים המובילים

- 1 יתרון השוויון והשותפות בכלכלה
מרכז: חגי אלון - מנכ"ל מעו"ף
- 2 כוח השוויון והשותפות בהתמודדות עם המצב הביטחוני
מרכז: יאיר נוי - עלומים
- 3 יתרונות הניהול העצמי המשותף
מרכז: יהודה סלמון - צובה
- 4 מנהיגות צעירה בקיבוץ השיתופי
מרכז: אורי אופיר - מדור צעירים של המטה
- 5 בעלות לאומית על הקרקע
מרכז: אמרי רון - משמר העמק
- 6 חינוך לערכי שוויון ושותפות
מרכז: דורון נדיב - מדור חינוך של המטה - משמר העמק
- 7 תרבות בונה חברה
מרכז: נטע שפירא - רכז ועדת תרבות - עין השופט
- 8 שורשים יהודיים לערכי השותפות והשוויון
מרכז: רזי בן-יעקב - רכז מדור צעירים בקיבוץ הדתי - כפר עציון
- 9 שוויון ושותפות כמנוף לקליטת בנים וצעירים
מרכז: הורסיו בורחסון - מזכיר קיבוץ יטבתה
- 10 ההתמודדויות בקיבוצים הדיפרנציאליים
מרכז: יואל מרשק - רכז אגף המשימות

09:00-08:30 הרשמה והתכנסות

09:30-09:00 מליאת פתיחה - ברכות

עמית שלוי - מזכיר קיבוץ בארי
חיים ילין - ראש המועצה האזורית אשכול
נחמיה רפל - מזכ"ל הקבה"ד
קטע אמנותי

11:00-09:30 פאנל - כוח השוויון והשותפות
חול המעבר בעולם ובישראל

יו"ר אלישע שפירא
דוברים:
דוד ברנט - כלכלן,
המשנה לשגריר ארה"ב
(באנגלית - יחולק תקציר בעברית)
פרופ' אבישי מרגלית -
המכון ללימודים מתקדמים בפרינסטון
חגי אלון - מנכ"ל מעו"ף

13:15-11:00 חוגים

14:00-13:15 ארוחת צהריים

15:00-14:00 מליאת סיכום

דיווח קצר מהחוגים
תרומתנו לציון 100 שנות קיבוץ
סיכום

לכרטים והרשמה - המטה השיתופי בתנועות הקיבוציות - 03-6925418 - shitufi@tkz.co.il

